

korának román iskoláit a két háború közötti magyar iskolákkal: a különbség szembeszökő. Román történészek manapság mindegyre felhánytorgatják, hogy a kiegyezés utáni Magyarország román iskoláiban erőszakkal bevezették a magyar oktatást. Csak azt nem teszik hozzá, hogy kizárólag a magyar nyelv tanítását követték meg, minden más tantárgyat a diákok román anyanyelvén oktattak. Ezzel szemben a királyi Romániában az úgynevezett „nemzeti tárgyakat”, a történelmet, földrajzot, alkortantant a magyar iskolákban is románul tanították. Az iskolai ünnepeken a műsor fele kötelezően román volt, még a Székelyföld iskoláiban is. 1929-től nem nyithattak magyar tannyelvű tanítóképzőt, bármilyen hiány mutatkozott is magyar tanítókból.

1940 után Erdély két államhoz tartozott, s ez rányomta bélyegét az iskolákra is. A kimutathatóan engedékenyebb magyar iskola-rendszer a románság irányában a kölcsönösségi poliitikából fakadt. Ha egyben ország engedett, a másik ugyanígy válaszolt, a gyepölőszorításra hasonló replika érkezett. A retorzió volt a sűrűbb.

Fájdalmas élmények kísérték Beke Györgyöt barangolásain a hajdani vagy még mindig élő, félig létező erdélyi magyar skólákhoz.

Az író nagy erénye, hogy könyvét olvasva mintha magunk tennénk sétákat Erdély iskoláiban, ebben segítenek a jól megválasztott fényképek, az író néhol értelmes, szenvedélyes, de mindig tárgyilagos gondolatai.

Az olvasó a könyvet reménykedve teszi le. Nem igaz, hogy akit igazából megérintett Erdély szellemisége, ne tudná megérteni a másik gondolkodását, a mások igényeit, reményeit, álmait, hiszen azok csak egy hazában valósulhatnak meg, az pedig senkinek sem jó, ha országában elégedetlenkednek, s a külföld is gyanakvón néz rá.

Jó lenne, ha Beke György mintájára több hasonló könyv születne, melyekből a pedagógus olvasó megismerné a régi Magyarország különböző vidékeinek iskoláit, hiszen a felvidéki, délvidéki stb. skólák is sokat adtak a magyarságnak, de a velük együtt élő nemzeti-segeknek is.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1989.

DR. OLÁH JÁNOS

NYELV, DAL ÉS KULTÚRA

Nemcsak az orosz szakos tanárok forgathatják haszonnal azt az újszerű segédkönyvet, amelyet a moszkvai Puskin Intézet négy fiatal munkatársa (Natalja Bityehytina, Szvetlana Jerjomova, Natalja Tyihonova és Ludmilla Frokina) készített *A dal tükrében* (V zerkale peszni) címmel. A jól megválogatott dalok okos bemutatása az esztétikai élvezeten túl

jól segítheti a tanulók gyakorlati készségeinek kialakítását is mind a nyelvtan, mind a kifejtés, illetve a stilisztika terén; s módszertani átgondoltsága révén modellül szolgálhat más nyelvek oktatásában is.

A könyv három részből áll. Az elsőben tucatnyi népdal, közte a Saljapin nyomán világszerető ismert *Ej, ubnyem* és számos lírai és vidám ének kapott helyet. A második költők (Puskintól Lermontovon, Tyutcsven, Blokon, Cvetaján, Paszternákon és Jeszenyinen át Jevtusenköig és Voznyeszenszkijig) által írt és jó zeneszerzők által „megrománcosított” verseket találunk. A harmadikban kortárs költők (Ju-ij Kim, Veronika Dolina, Jurij Vizbor, Alekszandr Gorodnyickij, és mindenekelőtt a műfaj megalapítói, Okudzsa és Viszockij, ez utóbbiak 5—5 dallal képviselve) ún. szerzői dalai olvashatók.

Mindegyik rész azonos metodikai felépítésű. Először a dalról tudnivaló ismereteket kapunk, annak nyelvi, poétikai — s gyakran zenei — sajátosságairól olvasunk. A kommentárokban a problematikus lexikai, fonetikai stb. anyaghoz lelünk magyarázatokat. A legújszerűbb a forgatókönyv-javaslat, itt a dal külön alkalmakon való életre keltéséhez (kosztümök, körtáncmozgások, diszletek) szükséges rajzok is segítséget nyújtanak.

A könyvben mindegyik dal szövege és kottája is benne van, a mellékelt kazettán pedig valamennyit zenei kísérettel, anyanyelvi előadók tolmácsolásában hallhatjuk.

Az általam ismertetett kötethez francia nyelvű kommentárok járulnak, de rövidesen megjelenik az angol, német és spanyol változat is.

DR. FENYVESI ISTVÁN

Micheller Magdolna szerkesztésében

FEJEZETEK A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TÖRTÉNETÉBŐL (Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyékben)

A SZAB Pedagógiai-Pszichológiai Szakbizottság neveléstörténeti munkacsoportjának köszönhetően hézagpótló munkával gazdagodott a pedagógiai szakirodalom. Öröndetes az a törekvés, hogy a jelzett megyék pedagógusképzése az egykori dokumentumok felelevenítésével a maga sokszínűségében kap tárgyilagos értékelést, szemben az időközben lerakódott egyszerűsítéssel, különböző indíttatású megítélésekkel. Ezek a kötetek nemcsak az intézmények működésébe engednek betekintést, hanem azok szociális, kulturális viszonyaiba, metodikai változásaiiba is. A kötet olvasói egy-egy kötetben alapos képet kaphatnak a pedagógusképzés rendszeréről és annak változásairól. A szerzői együttes szándékai közé tarto-

zott a hivatás—iskola—gyermekszeretet bemutatása a pedagógusképzés gyakorlatában, amely egyaránt szólhat a jelenhez és a jövőhöz. Érdekes és szép írásokat olvashatunk a Bács-Kiskun megyei kötetben.

Fekete János a kiskunfélegyházi tanítóképző életében kiemeli a tanítási gyakorlatok, a pedagógiai kirándulások tapasztalatainak jelentőségét, valamint a tanórai nevelés kapcsolatát az internátusi neveléssel. Az intézmény nevelőmunkáját segítették az önképző körök, a szakörök, a diákszövetség.

Figyelemre méltóak azok a gondolatok, melyeket a kalocsai tanítóképző történetében olvashatunk. (Baráth János—Baráthné Berhidai Ágnes) A tanítóképző előjárói és tanárai nagy gondot fordítottak a növendékek erkölcsi nevelésére... Meglepő, hogy a tanárok mennyire jól ismerték nevelteiket. A jelöltek törekedtek felkészíteni az iskolán kívüli népművelő munkára is, így az intézményen belül gazdag tevékenységformákkal ismerkedhettek meg.

Követendőnek tartjuk a kecskeméti tanítóképző intézet példáját, ahol az oktatók kezdetől fogva ügyeltek a hallgatók aktivitásának fejlesztésére, tanulmányi öntevékenységük, önállóságuk kibontakoztatására (Krajcsovsky—Krajnyák). Valamennyi intézmény munkájában kiemelt helyet foglalt el a nevelés és ennek módszerei, valamint a felszabadulás utáni évek tervei, nekibuzdulásai. A pedagógus személyiségéről, a hivatásra nevelésről mindig hasznos beszélni, ez a jelenben ihlető és figyelmeztető erejű lehet.

A Békés megyei kötetből megismerhetjük, hogy a pedagógusképzésben milyen nagy jelentőségű volt az általános műveltség és a gyakorlati képzés; érzékelhetjük, hogy a múltban és jelenben az iskola sorsa döntően nem a fenntartón múlott, hanem az ott dolgozók áldozatkészségén, lelkiismeretességén, hivatástudatán. A kétszáz év történelmének bemutatásával jól látható, hogy a tanítóképzés sikere, színvonala mindig szorosan összefüggött a tanítóság erkölcsi és anyagi megbecsülésével.

A kötet mindegyik tanulmánya bemutatja azt a kapkodást, tervszerűtlenséget, az átszervezéseket, visszafejlesztéseket, újrakezdéseket, mely az 1945 utáni pedagógusképzésünket jellemzi.

A helyi oktatási és nevelési hagyományok feltárása, a múlt emlékeinek számba vétele és közkinccsé tétele napjaink számára is hasznosítható tanulságokkal szolgál. A Csongrád megyei kötetben szereplő kimagasló pedagógus egyéniségek (Felméri Lajos, Schneller István, Becker Vendel) a történelmi sorsfordulók viharában való helytállásuk, emberségük, humanisztikus értékekhez következetesen ragaszkodó munkásságuk alapján joggal tarthatnak igényt az utókor emlékeztetére. A kötetben közre-

adott írások tematikusan két csoportba sorolhatók. Az első két tanulmány az egyetemi tanítóképzés kérdéseivel foglalkozik, az azt követő három dolgozat pedig a szegedi tanítóképzés, illetve a tanítóképző intézeti tanárképzés történetét tárgyalja.

A kötetek gazdagságát, értékeit mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy rövid ismertetésben nem lehet igazán értékelni a benne található összes írást. Nagyon nehéz beszámolni arról a teljes élményről, melyet az olvasás jelentett. Bizony még mások munkáját is méltatni kellett volna: Rácz Fodor Sándor, Fekete Bertalan, Tóth Lajos, Hunya Sándor, Földesi Béla, Ágoston György, Pukánszky Béla, Huszka László, Gácsér József, Bereczki Sándor tanulmányairól lehetett volna még sok mindent elmondani.

Összegzésül: a könyvek rendkívül színes, változatos írásokat tárnak az olvasó elé. Mindenki megtalálja az érdeklődési körének legmegfelelőbb alkotást. Ismereteit gazdagítja, s mi több, maga az előadási mód is élvezetet nyújt, külön élményben lehet részünk. Igazi nyereség, ha mindhárom kötetet végigolvassuk. Arab és olasz közmondás is hirdeti, hogy minden tájnak megvan a maga szépsége; ehhez azt is hozzátehetjük, hogy minden vidéknek megvannak az emberi értékei. Ezeket tisztelni, ápolni, életben tartani kötelesség. A pedagógiai munkában a nagy szellemekről sohasem tudhatunk eleget. A nyomukba lehet szegődni, a szellemi felemelkedésben erőt adhatnak, tökéletesedhetünk, hogyha hűségesen követjük őket. Ezt kell keresnünk a pedagógusképzés történetében is.

Köszönet érte a szerzőknek és a kötetek szerkesztőjének.

NANSZAKNE
DR. CSERFALVI ILONA

RÖVID TÁJÉKOZTATÓ ISKOLAKÍSÉRLETEINK HELYZETÉRŐL

A szentlőrinci iskolakísérlet 1969-ben indult, egy évvel az új gazdasági mechanizmus bevezetése után. Célja az iskolai élet radikális megújítása volt, feltételezve, hogy egy tevékenységekben, kapcsolatokban, fejlődési lehetőségekben gazdag, nevelési alaphelyzet kedvezőbb körülményeket teremt a cselekvő, a kezdeményező ember nevelése-nevelődése számára.

A gazdasági-társadalmi reformok kibontakozása segítette, többszöri megtorpanása fékezte iskolaátalakító tevékenységünket. A meg-megújuló reformellenes közhangulat gyakran hol nyílt, hol rejtett kísérletellenes fellépésekbe csapott át.